

KRONIKA

Władysław T. Miodunka
Uniwersytet Jagielloński
Kraków

**IV Kongres Polonistyki Zagranicznej
„Polonistyka bez granic”
Uniwersytet Jagielloński, 9–11 października 2008 roku**

Studia slawistyczne uwzględniające język i literaturę polską zaczęły powstawać w uniwersytetach Europy Środkowej pod koniec XIX wieku. Od tego czasu każde wielkie wydarzenie polityczne owocowało uruchamianiem nowych ośrodków polonistycznych: powstawały one po zakończeniu I wojny światowej i odrodzeniu państwa polskiego, potem po zakończeniu II wojny i epoki stalinowskiej, wreszcie w czasie i po „rewolucji solidarnościowej”. W rezultacie polonistyka jest obecna w Europie, Ameryce Północnej, na Dalekim Wschodzie, w Australii i Afryce, ale poszczególne jej ośrodki działają w rozproszeniu i izolacji, gdyż przez wiele lat dzieliły je granice geograficzne i polityczne, także kulturowe i językowe. Mimo że na studia polonistyczne składają się studia nad literaturą, kulturą i językiem polskim, do niedawna, zamiast działać razem, literaturoznawcy działali obok językoznawców.

Wszystkie zadawnione podziały postanowili przełamać organizatorzy IV Kongresu Polonistyki Zagranicznej: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie UJ, Komitet Nauk o Literaturze Polskiej Akademii Nauk, Komitet Językoznawstwa PAN i Instytut Adama Mickiewicza. Koncepcję Kongresu ponad granicami podziałów stworzył prof. R. Nycz. W rezultacie jego uczestnicy obradowali w sekcjach zatytułowanych: *Miejsce na mapie*, *Granice odrębności dyscypliny*, *Polszczyzny granice odrębności*, *Granice polonocentryzmu*, *Granice literaturocentryzmu*, *Granice języka – granice świata*. *Polonistyczne kontakty transgraniczne*, *Teorii z praktyką zatargi graniczne* i *Polonistyka bez granic?*

W czasie obrad plenarnych, które odbywały się w auli Collegium Novum pod portretami założycieli Akademii Krakowskiej, omawiano dorobek i problemy badawcze działów polonistyki: historii i teorii literatury, studiów genderowych, teatrologii, kulturoznawstwa, przekładoznawstwa, językoznawstwa i glottodydaktyki polonistycznej.

Obrady plenarne stwarzały możliwość kontaktów naukowych z najwybitniejszymi przedstawicielami polonistyki światowej: z prof. Luigim Marinellim (Rzym), prof. Bożeną Shallcross (Chicago), prof. Aloisem Woldanem (Wiedeń), prof. Leonem Neugerem (Sztokholm), prof. Germanem Ritzem (Zurych), prof. Haliną Filipowicz (Milwaukee), prof. Tamarą Trojanowską (Toronto), prof. Algisem Kaledą (Wilno), prof. Héléne Włodarczyk (Paryż), prof. Benjaminem Paloffem (Ann Arbor, Michigan). Na sesjach plenarnych wygłosili też referaty poloniści krajowi: prof. Roman Laskowski i prof. Władysław Miodunka (obaj z UJ).

Pośród 12 referatów plenarnych 3 dotyczyły szeroko rozumianej lingwistyki. Prof. Héléne Włodarczyk z Sorbony mówiła o badaniach nad językiem polskim w dobie filozofii informatyczno-logicznej, prof. Roman Laskowski z IJP PAN o mowie polskich dzieci na obczyźnie jako problemie lingwistycznym, a prof. Władysław Miodunka z UJ o stanie glottodydaktyki polonistycznej na tle dydaktyki języków europejskich. Ponadto w sekcjach wygłoszono 54 referaty o tematyce lingwistycznej. Najwięcej z nich, bo aż 20, znalazło się w sekcji *Miejsce na mapie*, grupującej referaty należące do glottodydaktyki polonistycznej. W sekcji *Polszczyzny granice odrębności*, poświęconej charakterystyce polszczyzny współczesnej, wygłoszono 14 referatów. O problemach naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych polonistyk zagranicznych mówiono w sekcjach: *Granice odrębności dyscypliny*, w której wygłoszono 7 referatów, i *Polonistyczne kontakty transgraniczne*, gdzie wygłoszono 4 referaty. Ponadto w sekcji *Granice języka – granice świata* wygłoszono 7 referatów, koncentrujących się na językowym obrazie świata i na stereotypach językowych.

Polonistyka zagraniczna jest zdominowana przez studia nad literaturą i szeroko rozumianą kulturą polską, co było dobrze widoczne w czasie IV Kongresu. W czasie obrad plenarnych problematyka lingwistyczna pojawiła się w 25% referatów. Obrady w sekcjach zaburzyły te proporcje, gdyż zagadnień lingwistycznych dotyczyło ok. 40% referatów. Nie ulega wątpliwości, że na taki obraz obrad i dyskusji duży wpływ miały referaty glottodydaktyczne: w glottodydaktyce polonistycznej dużo się dzieje ze względu na wprowadzenie standardów europejskich do nauczania polszczyzny oraz funkcjonowanie od pięciu lat systemu certyfikacji języka polskiego jako obcego. Inne ważne zmiany obejmuje sposób kształcenia lektorów języka polskiego jako obcego na dwuletnich studiach magisterskich i na dynamicznie rozwijających się studiach podyplomowych (zwykle trzysemestralnych). Grupa badaczy zajmujących się glottodydaktyką polonistyczną jest stosunkowo młoda, prężna i zintegrowana, ona też w większym niż dotychczas stopniu nadawała ton obradom i dyskusji.

Okazją do mniej formalnego przedstawienia się polonistów i reprezentowanych przez nich polonistyk stanowiło spotkanie pod hasłem „Polonistyka bez granic” w sali *stuba communis* w Collegium Maius wieczorem 9 X 2008 roku. Wówczas publicznie zaprezentowało się kilkudziesięciu polonistów z 24 krajów świata. Byli wśród nich „ojcowie założyciele” polonistyk, jak np. prof. Cheong Byung Kwon z Hankuk University w Seulu, profesorowie i dyrektorzy polonistyk, ale także doktoranci rozpo-

czynający badania polonistyczne. Spotkanie prowadziło do poznania zagranicznych polonistyk, ale także do zaskakujących wniosków: słynne na cały świat uniwersytety północnoamerykańskie przeżywają kryzys studiów humanistycznych, do których należy polonistyka, ich przedstawiciele wypowiadali się więc wstrzeźliwie o przyszłości studiów polonistycznych. Optymizmem tryskali natomiast np. reprezentanci polonistyk z Korei Południowej, Ukrainy, Słowenii, Hiszpanii i Norwegii, gdyż ich ośrodki albo niedawno świętowały pełne sukcesów 20-lecie (Uniwersytet Hankuk w Seulu), albo mają po kilka lat i szybko się rozwijają (uczelnie na Ukrainie i w Hiszpanii), albo niedawno zostały założone i są pełne nadziei na przyszłość (uniwersytety w Słowenii i Norwegii).

Uczestnicy spotkania usłyszeli także, iż na oficjalne powołanie do życia czeka pierwsza w Ameryce Łacińskiej polonistyka. Będzie nią polonistyka na Universidade Federal do Parana w Kurytybic w Brazylii. Działać zacznie 1 III 2009 roku.

Władze UJ wykonały kilka znaczących gestów świadczących o tym, że bardzo cenią działalność polonistów zagranicznych. Medal za zasługi dla UJ otrzymała w czasie inauguracji Kongresu prof. Maria Delaperrière z Paryża. Ponadto JM Rektor UJ, prof. Karol Musioł wydał kolację dla wybitnych i szczególnie zasłużonych polonistów zagranicznych.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ufundował nagrodę im. Jana Kochanowskiego, którą przekazał za pośrednictwem Instytutu Adama Mickiewicza. Nagrodę w wysokości 10 tys. euro przyznano po raz pierwszy. Otrzymała ją prof. Brigitte Schulze z Niemiec za całokształt osiągnięć naukowych i dydaktycznych.

Konferencje

1. W dniach 27–28 listopada 2008 roku odbyła się w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie ogólnopolska konferencja naukowa „Dydaktyka literatury i Języka Polskiego. Tradycja–Współczesność–Perspektywy”, zorganizowana przez Katedrę Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego z okazji 50-lecia jej powstania. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele uniwersytetów w Katowicach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Toruniu i Wrocławiu.

2. W dniach 3–4 XII 2008 roku Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zorganizował ogólnopolską konferencję „Język w środowisku miejskim”. W konferencji wzięli udział przedstawiciele kilku ośrodków akademickich w Polsce oraz uniwersytetu w Grodnie (Białoruś).

Varia

1. Prof. dr hab. Halina Kurek została wybrana przewodniczącą Komisji Socjolingwistyki przy Międzynarodowym Kongresie Sławistów. Wybór nastąpił podczas Międzynarodowego Kongresu Sławistów, który odbył się w Ochrydzie w dniach 10–16 IX 2008 roku.

2. Prof. dr hab. Halina Kurek została powołana do Rady Naukowej Studium Doktoranckiego w zakresie językoznawstwa polonistycznego na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Ostrawie.

3. Praca doktorska Anny Piechnik pt. „Wizerunek kobiety i mężczyzny w językowym obrazie świata ludności wiejskiej (na przykładzie gminy Zakliczyn nad Dunajcem)”, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Haliny Kurek, otrzymała wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie na najlepszą pracę doktorską w dziedzinie nauk o kulturze, organizowanym przez Narodowe Centrum Kultury w Warszawie.

4. W dniach 14–16 listopada 2008 roku dr Agnieszka Rabiej z Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie WP UJ przeprowadziła warsztaty metodyczne dla nauczycieli polonijnych w Chicago i Nowym Jorku, zorganizowane i sfinansowane przez Stowarzyszenie Wspólnota Polska – Oddział w Krakowie. Program warsztatów obejmował tematy: *Kształcenie językowe młodszych uczniów szkół polonijnych (na podstawie badań ankietowych w szkołach USA, Australii i Anglii)*, *Metody nauczania języka polskiego jako drugiego*, „*Portfolia językowe*” oraz *inne pomoce dydaktyczne przydatne w pracy nauczyciela polonijnego*. Wzięło w nich udział 130 nauczycieli w Chicago i 174 w Nowym Jorku.

5. W dniach 1–7 XII 2008 roku odbyły się w Kurytybie (Brazylia) drugie warsztaty szkoleniowe dla nauczycieli polonijnych, zorganizowane i sfinansowane przez Stowarzyszenie Wspólnota Polska – Oddział w Krakowie, przy współpracy z Konsulatem RP w Kurytybie. Zajęcia były prowadzone przez pracowników Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie WP UJ, dr Iwonę Janowską i dr Ewę Lipińską. Zajęcia prowadzono w formie warsztatów językowych i metodycznych. Obejmowały m.in. prezentacje podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego, zagadnienia metodyczne związane z nauczaniem podsystemów języka i ich integracją. Słuchacze zapoznali się z wybranymi aspektami *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego*. Wiele czasu poświęcono na praktyczne ćwiczenia językowe i scenariusze lekcji. W warsztatach, które cieszyły się bardzo dużym powodzeniem, uczestniczyli nauczyciele z różnych stron Brazylii.

6. 12 XII 2008 roku w gmachu Ministerstwa Edukacji Narodowej w Warszawie odbyła się uroczystość wręczenia certyfikatów VII konkursu „European Language Label – Europejski Znak Innowacyjności w zakresie nauczania języków obcych”. Wśród laureatów znalazła się Szkoła Języka i Kultury Polskiej UJ za projekt internetowego, multimedialnego kursu nauczania języka polskiego dla początkujących: „Oneness: on line less used and less taught language courses – Polish”.

„Oneness” to projekt międzynarodowy, w którego realizacji wzięło 5 państw europejskich: Litwa, Estonia, Finlandia, Portugalia i Polska. Ze strony polskiej autorami byli pracownicy UJ: dr Waldemar Martyniuk, dr Przemysław Turek i mgr Katarzyna Drwal. W uroczystości udział wzięli: Minister Edukacji Narodowej Katarzyna Hall, dyrektor programu „Uczenie się przez całe życie” dr Paweł Poszytek, przewodnicząca jury konkursu prof. Hanna Komorowska oraz koordynator programu „European

Language Label” Anna Grabowska. Dla Szkoły Języka i Kultury Polskiej UJ był to już trzeci taki certyfikat (poprzednie w latach 2002 i 2005).

W trakcie uroczystości wyświetlony został film pokazujący nowoczesne, niekonwencjonalne formy zajęć dydaktycznych z obcokrajowcami, realizowane w Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie UJ, którego częścią jest Szkoła. Film ten zostanie pokazany w Los Angeles na międzynarodowej konferencji dydaktycznej jako promocja metod nauczania prowadzonych na polskich uczelniach.

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

1. Z dniem 1 X 2008 roku w Instytucie Filologii Polskiej została utworzona Katedra Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej. Kierownikiem został dr hab. Stanisław Koziara, prof. UP.

2. Tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych otrzymała dr hab. Jadwiga Cieszyńska-Rożek z Katedry Logopedii Lingwistyki Edukacyjnej.

Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk

1. 25 XI 2008 roku prof. Barbara Czopek-Kopciuch została przewodniczącą Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

2. Z końcem 2008 roku zakończono projekt badawczy *Słownik nazw wodnych Polski* (opracowany w formie elektronicznej) w opracowaniu Pracowni Toponomastycznej pod kierunkiem prof. Kazimierza Rymuta, a następnie prof. Barbary Czopek-Kopciuch. Słownik będzie dostępny w Internecie.

3. Pod kierunkiem doc. Włodzimierza Gruszczyńskiego prowadzone są prace nad elektroniczną wersją *Słownika języka polskiego XVII i 1. poł. XVIII wieku*. Opublikowany został I tom słownika (5 zeszytów). Obecnie publikowany jest on w wersji elektronicznej w Internecie pod adresem: http://xvii-wiek.ijp-pan.no-ip.org/pan_klient/; zespół przygotowuje się do wprowadzenia angielskojęzycznej wersji interfejsu użytkownika.

4. Pod kierownictwem doc. Piotra Żmigrodzkiego trwają prace nad *Wielkim słownikiem języka polskiego*. Szczegóły projektu podane są w Internecie na stronie: <http://www.wsjp.pl/>. Ma być on słownikiem dokumentacyjnym, opartym głównie na komputerowych korpusach tekstów, opisującym polszczyznę po roku 1945, uwzględniającym odmianę ogólną, potoczną i w pewnym zakresie środowiskową i regionalną. Słownik będzie dostępny online. Wkrótce zostaną opublikowane hasła próbne. Najnowsze informacje o postępie prac nad koncepcją słownika zawarte są w II tomie

publikacji *Nowe studia leksykograficzne*, pod red. R. Przybylskiej i P. Żmigrodzkiego, IPJ PAN, Kraków 2008.

Ukazały się drukiem w środowisku krakowskim

B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek, E. Supranowicz, pod kier. A. Cieślikowej, *Mały słownik odmiany nazw własnych*, Kraków 2008 (reedycja).

M. Eder, *U źródeł aforystyki polskiej. Studium o „Przysłowia...”* Andrzeja Maksymiliana Fredry, Wrocław 2008.

W. Kajtoch, *Językowe obrazy świata i człowieka w prasie młodzieżowej i alternatywnej*, t. 1–2, Kraków 2008.

H. Kurek, *Polszczyzna mówiona inteligencji*, Kraków 2008.

J. Labocha, *Tekst, wypowiedź, dyskurs w procesie komunikacji językowej*, Kraków 2009.

W. Pisarek, *Wstęp do nauki o komunikacji*, Warszawa 2008.

Jan Godyń